

LITTERATUR

PER DAHL
CARL JOHAN LJUNGBERG:

Nytt om litteratur

Skönlitteratur och klassiskt

Av Ovidius, vars *Tristia* nyligen utkommit på svenska, föreligger nu även **Kärlekskonsten**, översättning av J W Köhler (224 s, inb) på Natur och Kulturs förlag.

En svensk motpol, Georg Stiernhielms hexameterverk **Herkules** från 1658, ges samtidigt ut av det lilla Stockholmsförlaget Fabel (hft) med inledning av Olof Lagercrantz. En samtida författare behandlas av Torbjörn Säfve i **Skulle jag sörja, då vore jag tokot: en bok om Lasse Lucidor**, som publiceras i Örebroförlaget Samspråks historiska serie (112 s, inb och ill). Tack vare Jean Auels bestsellerintäkter utkommer också franska klassiker i svensk språkdräkt: i serien Tidens franska klassiker kommer på nytt J-J Rousseaus **Den ensamme vandrarens drömmier** och Stendhals **En egocentrikers minnen** samt E de Goncourts **Dagbok från fransk-tyska kriget** med efterskrift av Madeleine Gustafsson (530 s, inb).

Örjan Lindberger fullföljer sin Eyvind Johnson-studie med volymen **Människan i tiden: Eyvind Johnsons liv och författarskap 1938–1976** (inb) på Bonniers medan Johnsons roman **Livsdagen lång: en roman berättad i Rom** från 1964 med motiv från åttahundratal till femtonhundratal, skildrade genom andra vatikankonciliet utkommer på nytt i förlaget Atlantis' blåmarmorade klassikerserie (290 s, inb).

Vi möter också en ny essäsamling av Per Erik Wahlund i höst: **Återspeglning** (220 s) på Natur och Kultur. På samma förlag utkommer även Lars Gustafsson med sin nya diktsamling **Förberedelser inför vintersäsongen** (80 s, inb).

Historia

En våg av historiska skildringar sveper genom hösten, inspirerade av Poltavas stora framgång? Ett av de arbeten som inspirerat Peter Englund är den kanadensisk/engelske historikern John Prebbles' **Culloden**, som nu utkommer med inledning av Englund på Atlantis (inb, 344 s). Det är bl a den bok som låg till grund för Peter Watkins' film med samma titel om det blodiga slaget 1745. Samma förlag gav under sommaren ut en segerskildring: bildverket **Svensksund** (160 s) av Stig Jägerskiöld, rikt illustrerat med reportagemålaren Johan M Schoultz akvareller av flottmanövrar och slag.

Även Hans Dahlberg spinner på Östersjötemat i **Östersjön: kampen om ett hav 862–1990** där han skildrar spelet kring makten över det som en gång var ett svenskt Mare nostrum. Legenda förlag. Sjuttio år tidigare utspelar sig Erik Jonssons historiska roman **Skärgårdskriget: rysshärjningarna 1719** (169 s) från Rabén och Sjögren. Besläktat ämne har Sture Nilssons **Rysskräcken i Sverige: fördomar och verklighet** (inb, 240 s) i det tidigare nämnda förlaget Samspråks historiska serie.

En belysning av en sydtysk borgar-släkts öden ger frankfurthistorikern Lothar Gall, känd för studier om liberalismen, i **Burgertum in Deutschland** (Berlin: Siedler). Vi möter här Buddenbrooks spegelbild i Mannheim, familjen Bassermann. Gall skildrar släktens individer och även om resultatet blir något splittrat får man härigenom chans att själv begrunda den tyska borgerlighetens villkor.

Två böcker inspirerade av Radio-TV: **Historia på plats** (230 s, efter radiose-

rien) heter förlaget Vikens bok av Sten Wahlström och Jörgen Weibull, Natur och Kulturs **Svart på vitt** (130 s), som bygger på fotona från Olle Hägers och Hans Villius' TV-serie.

Bland de verk som levandegör historien finns bildverket **Medeltidsveckan på Gotland** (80 s) en skildring av en av de mest intensiva nutida gestaltningarna av svensk medeltidshistoria. Rabén och Sjögren. En mer specialiserad bildbok är Ordfronts monumentalverk **Den moderna stadens födelse: svensk arkitektur 1890–1920** (450 s) av Eva Eriksson, som behandlar ämnet från inredningsarkitektur till stadskvarter. I en klass för sig står Jan Ranekes **Svensk adelsheraldik** på Malmöförlaget Corona, i vilket man kan identifiera släktvapen med nästan linnéansk systematik.

Eva Adolfsson har bidragit till den smala med stadiga ström av studier av svensk litterär romantik som funnits de senaste åren. Med sju andra författare ger hon ut antologin **Romantikens kvinnor** (200 s), bl a om Malla Silfverstolpe på Stockholmsförlaget Hammarström och Åberg.

Filosofi och samhälle

Efter att ha analyserat Machiavelli övergår nu Anders Ehnmark till en tänkare av helt motsatt karaktär. I **Slottet: en essä om Alexis de Tocqueville** (200 s) utgiven av Norstedts försöker författaren urskilja perspektiv in mot den tid då det moderna projektet vittrat ned. Melker Johnsson ger samtidigt på Berghs förlag ut **Marx och Nietzsche: dröm och mardröm i vår tid** (inb).

Att den stora striden om Heideggers

politiska hemvist engagerat också universitetet i Freiburg, där han var rektor, framgår av **Grosse Themen Martin Heideggers: Eine Einführung in sein Denken** (Rombach Wissenschaft). Teman är varat, språket, konsten och tekniken, och avsikten är att underlätta förståelsen av den svårtillgänglige filosofen.

Äldre filosofer: I Natur och Kulturs serie "klassiska filosofer" finner man tre volymer med texter i urval av **René Descartes**, **Gottfried Wilhelm von Leibniz** och **George Berkely** (alla c:a 250 s). På Ratio finner man en svensk översättning av Montesquieus **Om lagarnas anda** (390 s, urval S Strömholm), i klar svensk språkdräkt av Dagmar Lagerberg. Samma förlag utkommer även med **Det stora misstaget** av F A von Hayek. Litteraturen om etik utökas av Verbum, som publicerar texter av bl a Curt Nicolin, Carl Hamilton och S Burenstam Linder i antologin **Etikens pris: om etik, moral, nåd i arbete och affärer. Sann myt: en sorts kristendomsbok** (190 s) heter Dag Sandahls bidrag till bokfloden, en tänkebok från Norstedts. Retoriken, etikens stöd, analyseras i höst: på Norstedts återkommer Kurt Johansson med en ny bok i ämnet **Retorik: eller konsten att övertyga** (inb, 250 s).

I dag och i morgon

I **Sydstaterna: ett land av röster** (Wahlström och Widstrand) heter V S Naipauls senaste reportagebok. Från orienten har han nu gått till en här och var nästan lika fattig amerikansk söder, i vilken han spårar de svarta slavättlingarnas och de vita rednecks gemensamma arv. Två andra nya reportageböcker är

Timbros **Island: arvet från Thingvellir** av Hannes Gissurarson och **USA tur och retur** av Ulf Nilson.

Att inte allt som tidigare sagts om Östeuropa varit felaktigt visar en ny bok, George Schöplins och Nancy Woods (red) **In Search of Central Europe** (Oxford 1990). Där söker bl a C Milosz karaktärisera Centraleuropa; inte bara Franz Josefs skapelse, utan även Stalins, konstaterar han. En tillbakablick på Spaniens demokratisering (en modell för Östeuropa?) är ämnet för G O'Donnell m fl: **Transiciones desde un Gobierno Autoritario** (Buenos Aires: Paidós). Fasthet, och lyhördhet för formfrågor krävs. Risker för besvikelse — desencanto — är avsevärd, betonar man.

Vad termen "nationell konkurrenskraft" kan betyda är av visst intresse för Sverige. Michael E Porter granskar den i **The competitive advantage of nations** (London: Macmillan). Har det att göra med jämvikt mellan export och import? Termen har rötter i merkantilismens mer statiska värld, medan det viktiga i dagens multinationella värld mera är marginalfördelar och mänskligt kapital.

Republic of Fear är den uttrycksfulla titeln på Samir Al-Khalils studie över Saddam Husseins Irak (Hutchinson Radius, 1989). Där skildras en populism som nyttjar hat, lögn, brutalitet och desperation för att skapa låtsasfiender. Författarens slutsats är att Saddam menar exakt vad han säger . . . Från anfall till försvar: på Ordfront utkommer debattboken

Det välorganiserade nederlaget: om försvarspolitikens vägval och drivkrafter (325 s) av Wilhelm Agrell.

Biografier och personhistoria

På Bonniers utkommer Maarja Talgres **Leo—ett estniskt öde**, en djupt personlig skildring av en dotters sökande efter sin far, av sovjethistorien framställd som nazist eftersom han stupade i tysk uniform i Estland 1944. Ytterligare östperspektiv: furstinnan Jekaterina Mesjtjerskas **En rysk furstinnas memoarer** (230 s) på Norstedts ger ett livsperspektiv från ungdom i kejsardömet till ett liv i en treummare i Moskva.

Två svenskers minnen: Olof Rydbeck ger i **Maktens närhet** (300 s) en tillbakablick på barndom, ungdom och arbete med tyngdpunkt på åren inom Sveriges Radio och FN. **Ett år på sextiotalet** (280 s) heter Olof Lagercrantz' bok på Wahlström och Widstrand, som koncentrerar författarens tidningsminnen till året 1967/68.

En praktiker framträder i Helmut Schmidts memoarbok **Men and powers: a political retrospective** (London: Cape). Praktiskt grundade är också hans personomdömen: Carter och Reagan misstros som ideologer, Nixon och Brezjnev får bättre betyg. Schmidt varnar ännu i november 1989 för det starka Sovjet och tycks oförberedd på 1990 års omvälvningar. Boken gör bilden av den faste, tråkige men pliktrogne och kunnige politikern god rättvisa.